

ЦІНОВА ДИСКРИМІНАЦІЯ Й ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ ТАРИФООУТВОРЕННЯ

Ціноутворення, як засіб досягнення цілей цінової політики на рівні держави, галузі або компанії, може бути вільним і регульованим, дискримінаційним і диференційованим, лінійним і нелінійним. Метою застосування цінової дискримінації є збільшення прибутку виробників за рахунок перерозподілу на їх користь надлишку споживачів. Реалізація цінової дискримінації вимагає виконання певних умов, основними серед яких є наявність у виробника монополльної влади та неможливість перепродажу продукту ринку. Останнє притаманне регульованому сектору електроенергетики на певних стадіях технологічного процесу електропостачання, тільки ціни є регульованими, а прибуток не може перевищувати дозволений. Дискримінаційне ціноутворення за вільних або регульованих цін завжди є диференційованим. Диференційоване ціноутворення слід розглядати як більш широке по суті поняття, оскільки воно може бути як дискримінаційним, так і не дискримінаційним, як лінійним, так і нелінійним, підтвердженням чого може бути тарифікація електроенергії.

Тарифікація електроенергії вимагає диференційованого ціноутворення, оскільки безпосередньо пов'язана з реалізацією цінової стратегії як обґрунтованого вибору ціни або переліку цін з декількох можливих варіантів. Регульована енергопостачальна компанія реалізує вибрану цінову стратегію через призначення відповідних тарифних ставок, які одночасно забезпечують потрібний виторг. Часом мова йде не про оптимальні (економічно ефективні) ціни, що дорівнюють граничним витратам, а про ціни, достатні для покриття витрат виробництва, включаючи податок на прибуток, плюс дозволений прибуток. Це робиться з використанням перехресної, поглибленої диференціації системи тарифних ставок через відповідні тарифні сітку, шкалу і компоненти за наведеними далі ознаками, які враховують особливості процесів електропостачання й електроспоживання.

Пряма тарифікація є лінійною та передбачає одну тарифну ставку для оплати кожної одиниці спожитої електроенергії. Тарифи за диференціацією використання враховують мету споживання електроенергії, відповідно до якої її продають по різним цінам неоднорідним за ціною або доходною еластичністю попиту групам споживачів (дискримінація цін третього ступеня). Тарифи за кількісною диференціацією враховують обсяг спожитої електроенергії, задаючи відповідні лінійну тарифну шкалу або нелінійну тарифну сітку, які можуть бути регресивними, прогресивними і змішаними (дискримінація цін другого ступеня). Прямі тарифи і тарифи, диференційовані за метою й обсягом електроспоживання, є складовими тарифів за витратною і між часовою диференціацією. Тарифи за витратною диференціацією завжди є нелінійними та поглиблюють розподіл витрат виробництва технологічного процесу електропостачання на постійні складові (основні ставки тарифу для покриття капітальних витрат) і змінні складові (додаткові ставки тарифу для покриття операційних витрат). Тарифи за між часовою диференціацією можуть бути лінійними і нелінійними та враховують варіювання (відмінність) обсягів електроспоживання у часі, передумовою чого є, по-перше, висхідний характер короткострокових граничних вит-

рат енергосистеми, по-друге, коливання протягом року вартості палива й температури зовнішнього повітря, по-третє, нерівномірність споживання електроенергії і дефіцит електричної потужності енергосистеми у часі.

Перехресна диференціація системи тарифних ставок розширює коло вибору різних за ефективністю цінових стратегій, спрямованих на досягнення цілей цінової політики, які за масштабом охоплення можуть бути загальнодержавними (наприклад, стимулювання енергозбереження), галузевими (наприклад, вирівнювання режимів електроспоживання) або стосуватися окремо взятої компанії (наприклад, отримання дозволеного прибутку).